

Wyrok z dnia 12 maja 2005 r.

I UK 245/04

Organ rentowy samodzielnie ustala okresy przebyte w ubezpieczeniu, gdyż całokształt postępowania dotyczącego nabycia prawa do świadczenia z tytułu ubezpieczenia społecznego należy do tego organu (art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.).

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 maja 2005 r. sprawy z odwołania Ryszarda N. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o emeryturę górniczą, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 marca 2004 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do ponownego rozpoznania z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 24 marca 2004 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 21 października 2002 r. i, uwzględniając apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w S., zmienił zaskarżony nią wyrok przez oddalenie odwołania Ryszarda N. od decyzji z dnia 6 marca 2002 r. Jednocześnie w punkcie 2 wyroku ustalił, że ubezpieczony, urodzony w dniu 12 lipca 1950 r., „udowodnił na dzień 1 lutego 2002 r. okresy pracy górniczej w wymiarze uprawniającym do emerytury na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych”. Tym samym podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji co do stażu ubezpieczonego w pracy górniczej, uznając jej okres wynoszący 15 lat i

12 dni, na który składały się bezsporne 14 lat, 11 miesięcy i 12 dni oraz nieuwzględnione przez organ rentowy okresy pobierania zasiłków chorobowych w rozmiarze 46 dni. Oddalenie odwołania uzasadnił stwierdzeniem, że mimo wykazania wymaganego stażu i ukończenia 50 roku życia, ubezpieczony nie nabył prawa do emerytury, gdyż nie rozwiązał stosunku pracy.

Kasacja organu rentowego, obejmująca wyrok Sądu drugiej instancji w zakresie ustalenia przebiegu ubezpieczenia, oparta została na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 34 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS polegającą na uwzględnieniu okresów pobierania zasiłków chorobowych w uprawniającym do górniczej emerytury okresie wykonywania pracy górniczej. Uzasadnieniem podstawy kasacji było stwierdzenie, że okresy pobierania zasiłku chorobowego jako okresy nieskładkowe nie mogą być utożsamiane ze składkowym okresem wykonywania pracy górniczej, zwłaszcza gdy mają decydować o przyznaniu prawa do emerytury o charakterze szczególnym, przysługującego niektórym ubezpieczonym w wieku niższym od powszechnie obowiązującego. Skarżący twierdził, że praca górnicza określana jest jako praca stała i wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy, więc nie można w niej uwzględniać okresów nieświadczenia pracy i pobierania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części ustalającej lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie kasacji podnosząc, że z ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie wynika, iżby okres pracy górniczej nie obejmował pobierania zasiłków chorobowych. Wskazał również, że zaliczenie okresów pobierania zasiłków chorobowych do nieskładkowych nie ma znaczenia przy ustalaniu okresów mających wpływ na przyznanie prawa do emerytury, a waży tylko przy ustaleniu wysokości świadczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 49 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353) stanowi o prawie osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., do emerytury górniczej, przewidzianej w art. 34 lub art. 48, którzy spełnili warunki określone w tych przepisach do dnia 31 grudnia 2006 r., nie przystą-

pili do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązali stosunek pracy. Określone w art. 36 ust. 2 ustawy warunki emerytalne dla osoby, która ukończyła 50 lat, to 25 lat pracy górniczej, z uwzględnieniem pracy równorzędnej i okresów zaliczalnych do pracy górniczej oraz wykazanie w tym czasie co najmniej 15 lat pracy górniczej, przewidziane w art. 36 ust. 1 ustawy.

Przepis art. 36 ust. 1 ustawy za pracę górniczą uznaje pracę na różnych stanowiskach pod ziemią i na powierzchni, jednak bez akcentowanego w kasacji zastrzeżenia, by praca ta była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Warunek taki został zastrzeżony tylko w art. 48 ustawy oraz pośrednio - przez zastosowanie art. 46 ust. 1 - w art. 32 i 39 ustawy. Stosownie do art. 39 ustawy, ubezpieczonemu niespełniającemu warunków wymaganych do uzyskania górniczej emerytury na podstawie art. 34, obniża się wiek emerytalny, jeżeli wykaże co najmniej 5 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 36 ust. 1, z zastrzeżeniem wykonywania jej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Zgodnie zaś z art. 32 ust. 1 ustawy w związku z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), górnikom, jako pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1, jeżeli ta praca w szczególnych warunkach była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Z kolei, stosownie do art. 48 ustawy, tym pracownikom, którzy przez okres co najmniej 25 lat pracę górniczą wykonywali stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przysługuje prawo do górniczej emerytury bez względu na wiek. Do okresów tej pracy zalicza się jednak - uwzględniając ust. 2 i 3 tego przepisu - okres niezdolności do pracy z powodu wypadku przy pracy, wypadku w drodze z i do pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które zostało wypłacone wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, a także inne okresy niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy w wymiarze do 35 dni w roku kalendarzowym, bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy.

Wnosić stąd należy, że eksponowany w kasacji warunek wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze, nie zawsze jest powiązany z niemożliwością zaliczenia

okresów pobierania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Warunek taki został przez ustawodawcę wprowadzony dopiero z dniem 1 lipca 2004 r. przez zmianę art. 32 ustawy emerytalnej ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz.U. Nr 121, poz. 1264) i uzupełnienie przepisem art. 31 ust. 1a pkt 1, stanowiącym, że „przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa”. Przed tą istotną zmianą prawa także do okresów pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy należało wliczać okresy pobierania zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy (por. wyrok z Sądu Najwyższego dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197 oraz uchwałę z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, OSNP 2004 nr 5, poz. 87). Do okresów pracy górniczej Ryszarda N. należało zatem wliczyć okresy nieświadczenia pracy powiązanej z pobieraniem zasiłków z ubezpieczenia społecznego.

Wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku jest jednak uzasadniony, bowiem wydanie wyroku ustalającego, że osoba zainteresowana spełnia jeden tylko z warunków do świadczeń, które przysługiwać jej będą w przyszłości (np. pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy), narusza art. 386 § 1 k.p.c., gdyż nie jest orzeczeniem co do istoty sprawy o przyznanie emerytury górniczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1995 r., II URN 39/95, OSNAPiUS 1996 nr 8, poz. 122). W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że ubezpieczony nie może uzyskać ustalenia przez sąd okresów ubezpieczenia dla celów ustalenia uprawnień z ubezpieczenia społecznego ani dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu (por. między innymi uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2001 r., III CZP 46/01, OSNC 2002 nr 7-8, poz. 85, z dnia 17 czerwca 1987 r., III PZP 19/87 OSNC 1988 nr 10, poz. 132 i z dnia 3 listopada 1994 r., I PZP 45/94 OSNAPiUS 1995 nr 6, poz. 74 oraz wyroki z dnia 4 listopada 1971 r., I PR 344/71 OSNC 1972 nr 5, poz. 89, z dnia 1 grudnia 1983 r., I PRN 189/83, OSNC 1984 nr 7, poz. 121, z dnia 17 grudnia 1997 r., I PKN 434/97 OSNAPiUS 1998 nr 21, poz. 627 i z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNAPiUS 2000 nr 8, poz. 301). Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podtrzymuje to stanowisko, uznając, że wydawanie przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych orzeczeń ustalających jest w sprawach o świadczenia z ubez-

pieczenia społecznego niedopuszczalne. Przepis art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), przewidujący decyzje w przedmiocie przebiegu ubezpieczenia, na który - wydając tej treści wyrok - powołał się Sąd Apelacyjny, stanowi tylko potwierdzenie tego, że to organ rentowy samodzielnie ustala okresy przebyte w ubezpieczeniu, całokształt postępowania dotyczącego prawa do świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego należy bowiem do organów rentowych. Wydając decyzję organ ubezpieczeń społecznych prezentuje tylko swoje stanowisko, w pełni weryfikowalne w procesie sądowym, lecz przedmiotem tego postępowania są wszystkie okoliczności warunkujące prawo do świadczeń.

Mając to na względzie Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).

=====